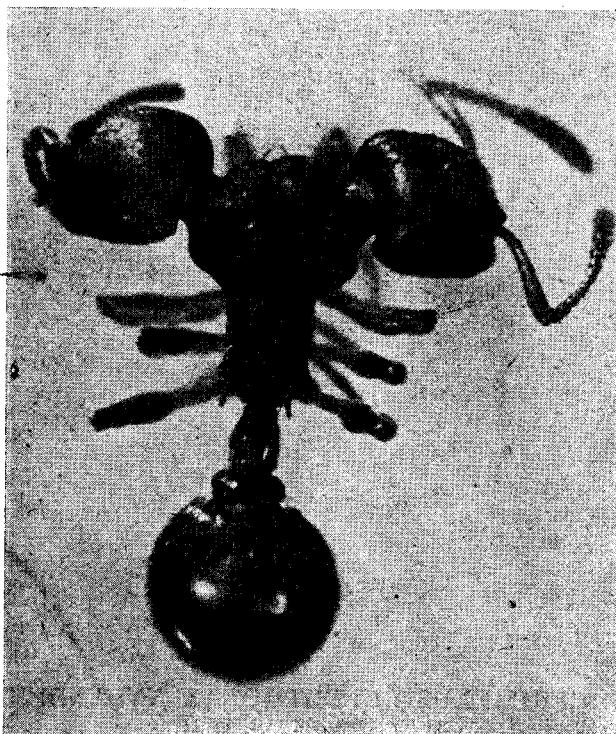

Vladimír Novák:

**DICEPHALLUS LEPTOTHORAX NYLANDERI
R. PARVULUS SCH.**

V srpnu loňského roku jsem nalezl v normální kolonii mravence *Leptothorax parvulus* Sch. v Krčském lese (Praha) zajímavý případ zrůdné dělnice s dvěma souměrnými, plně vyvinutými hlavami, dvojitým předohrudím a čtyřmi páry nohou. Jde o dokonale vyvinuté imago, které bylo v den nálezu úplně vybarvené, tedy nejméně několik dní staré a jak se zdá, za pomoci ostatních dělnic plně živoč schopné. Pohyb zrůdy byl však jen velmi nedokonalý, neboť dvojtě vyvinuté nohy prvního páru se následkem svého postavení na zdvojeném prothoraxu pohybovaly navzájem protichudným směrem, takže pohyb jedné strany rušil pohyb strany druhé. Při samostatném vědomí obou hlav byl výsledný pohyb jen jakýmsi

přetahováním, při čemž zbývající dva páry nohou se snažily udržeti na též místě, takže se pohyb zrůdy z největší části projevoval pouze otáčením ve čtvrtkruhu až půlkruhu do leva nebo do prava, podle toho, která z obou částí byla právě v převaze. Na první pohled se zdálo, že jde o dvě zápasící dělnice, což mne právě na zjev upozornilo. Z uvedeného pozorování je patrnó, že po stránce fysiologické je nutno považovati zrůdu za dva sice souvisící, ale při tom samostatně

A. *Dicephalus Leptocephalus nylanderi* r. *parvulus* Schenck.

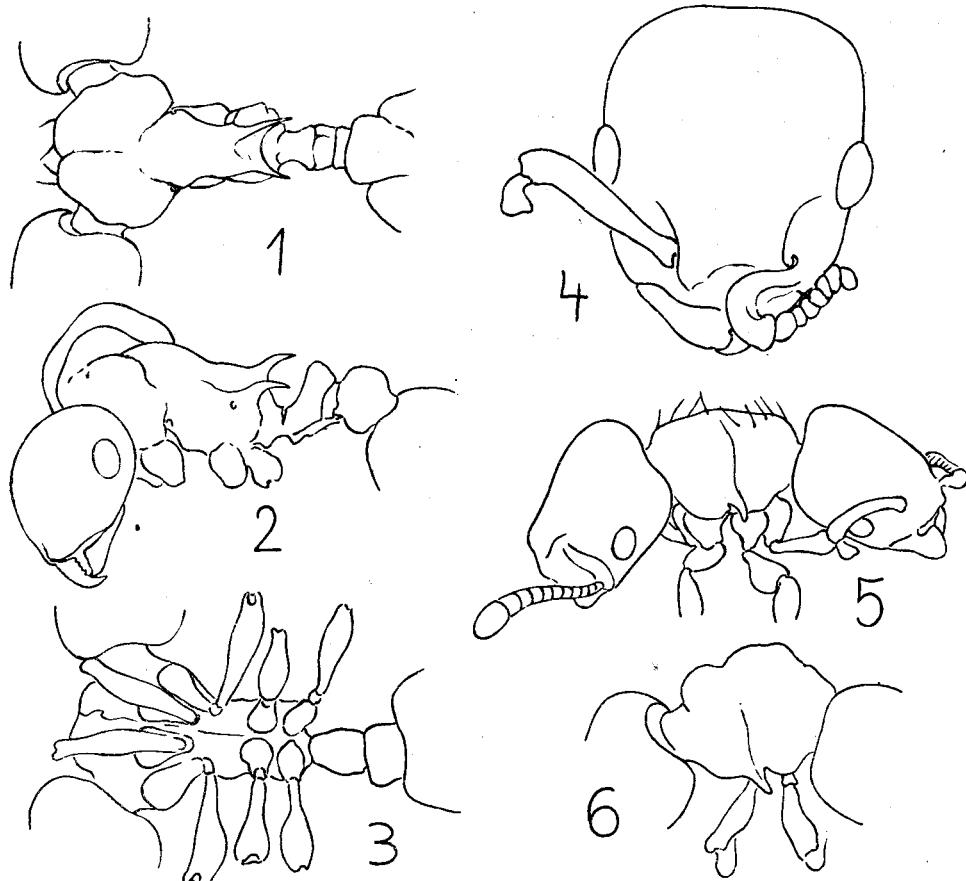
cítící a chovající se jedince, kdežto s hlediska ontogenese je pravděpodobnější domněnka, že jde o jedince jediného, zárodečnou poruchou vpředu zdvojeného.

Podobné případy zdvojení hlavy byly častěji popsány u obratlovců (na př. dvojhlavá telata, lidští dvojhlavci) a podařilo se je též uměle vyvolati (Spemannovy pokusy s larvami čolků a Schulzeho pokusy na žabích pulcích),¹⁾ zdá se však, že jsou velmi vzácné

¹⁾ Hans Przibram: Experimental-Zoologie, I. Embryogenese, II. Regeneration.

u členovců (u hmyzu na př. byly častěji popsány rozštěpy a zdvojení nebo ztrojení nohou nebo jiných přívěsků, až dosud jsem však v literatuře nenašel zmínku o nějakém případu zdvojení hlavy).

Za laskavé posouzení nálezu a četné rady ohledně literatury jsem zavázán srdečnými díky p. univ. prof. Dr. Zdenkovi Franken-

B. *Dicephalus Leptothorax nylanderi* r. *parvulus* Schenck.: 1. shora desuper, 2. se strany — ex latere, 3. ze spodu — ab imo, 4. hlava — caput, 5.—6. ze předu — a fronte.

bergerovi, p. univ. prof. Dr. Karlu Šulcoví a p. prof. Dr. J. Kříženeckému.

V následující latinské části podávám podrobný popis dicephalla. Další podrobnosti o nálezu a o možnosti jeho vzniku uvedu ve zvláštním článku v čas. »Věda přírodní«.

Descriptio:

Prothorax duplex, in partis adiacentibus ex maiori parte concretus; pars uterque angulum circa 140° inter se claudit. Partes duplicatae de planitiis sagittali approximaliter symetrales; irregularitates subtilissimae in forma prothoracum, in sculptura et in numero atque positione pilorum inveniuntur.

In loco concrescendi sutura levis quae in rostrum spiniforme deorsum excurrit; iste originem suam in concrescendo marginum pleuritum prothoracis inferiorum habere videtur; in longitudine paucum minor quam spinae spinotales est.

Pedes prothoracis duplicati, plene evoluti, in positione atque functione pene contrarii, par dextrum et sinistrum inter se aequales et in longitudine normales sunt. Status pedum efficit, ut quisque labor animalis ante se movere sine eventu est et corpus tantum aliquantum in dextram, aliquantum in sinistram partem rotare potest.

Sculptura prothoracis et capitum in intensitate cum eadem apud operariam normalem aequalis est, sed rugae singulæ in cursu toto haud symetrales sunt.

Pili prothoracis positionem suam apud formam normalem, i. e. ex medio ad latera inclinandi retinent, ita ut in parte prothoracum concreta ex lateribus in medium inclinatae sunt (fig. 5., phot.). In numero et positione singulorum pilorum uterque partis irregularitates subtiliores inveniuntur.

Capita in forma et magnitudine aequalia et cum normalibus paria sunt. Caput dextrum apendicibus perfecte evolutis, sinistrum antennis valde deformatis est. Huius antenna dextra seapo et funiculi articulo primo normalibus, ceteribus carens; antenna sinistra seapo detorto, abbreviato, ex lateribus compresso, versus finem distalem dilatato, in forma litterae »S« adunco est. Funiculus eadem valde brevior, articuli singuli in se compressi, confinio haud distincto, 6—7 in numero sunt.

Dicephalus hic in colonia normali formicae *Leptothorax nylanderi* r. *parvulus* Schenck 1. VIII. 1943 apud Krč (Praha) inventus est et in collectione auctoris conservatur.
